

Viðmið umhverfisáhrifa – Í VINNSLU

INNGANGUR

Þegar meta á áhrif tiltekinnar framkvæmdar eða áætlunar, s.s. umfang og vægi áhrifa, á ákveðna umhverfisþætti (t.d. andrúmsloft), þarf að liggja fyrir við hvað er miðað við matið. Grundvöllur slíks mats er m.a. fyrirliggjandi stefna um viðkomandi umhverfisþætti sem er að finna í t.d. lögum og reglugerðum, alþjóðasamningum og ýmsum stefnuskjölum stjórnvalda. Sem dæmi um viðmið má nefna að viðmiðunarmörk fyrir styrk brennisteinsdíoxíðs (SO₂) í útblæstri frá verksmiðju er viðmið sem notað er til að meta áhrif verksmiðjunnar á umhverfisþáttinn andrúmsloft.

Vert er að hafa í huga að meðan á matsvinnunni stendur geta niðurstöður rannsókna og athugana á áhrifum framkvæmdar eða áætlunar á hina ýmsu umhverfisþætti leitt í ljós að ekki er að finna skýr viðmið í ofangreindum stefnuskjölum sem unnt er leggja til grundvallar mati á áhrifum. Þá þarf bæði að horfa til almennra viðmiða, s.s. hvert er eðli, umfang og staðsetning framkvæmdar, hverjir eru eiginleikar hugsanlegra áhrifa, auk niðurstaðna sérfræðinga og annarra sem komið hafa að matsvinnunni. Slíkar niðurstöður um áhrif á tiltekna umhverfisþætti myndu þá að einhverju leyti verða notaðar sem viðmið sem leggja má til grundvallar mati áhrifum framkvæmdar eða áætlunar á viðkomandi umhverfisþætti.

Í þessum leiðbeiningum hefur verið tekið saman yfirlit yfir þau viðmið sem er að finna í hinum ýmsu stefnuskjölum um umhverfismál sem gilda hér á landi. Yfirlitið er þó ekki tæmandi og þarf að hafa í huga að tiltekin viðmið geta breyst og önnur bæst við með tilkomu nýrra stefnuskjala (t.d. ný lög og reglugerðir). Vegna þessa verður yfirlitið í stöðugri vinnslu og verður bætt við viðmiðum og þeim breytt eftir því sem þurfa þykir. Viðmiðin eru flokkuð undir umhverfisþætti sem sýndir eru á mynd 1 en nánari upplýsingar um skilgreiningu þeirra er að finna í leiðbeiningum um *flokkun umhverfisþátta*.

Umhverfisþáttur	1. undirflokkur	2. undirflokkur
Andrúmsloft og veðurfar	Hnattraent	Veðurfar
		Ósonlag
		Loftgæði
	Staðbundið	Loftgæði
Vatn og sjór	Yfirborðsvatn	Vatnsgæði
		Vatnsflæði/vatnsbúskapur
	Grunnvatn	Vatnsgæði
		Vatnsflæði/vatnsbúskapur
	Sjór/strandsvæði	Vatnsgæði
	Vatnsflæði/vatnsbúskapur	
Land/sjávarbotn	Jarðmyndanir	Berg/set/sjávarbotn
	Jarðvegur	
	Jarðhitasvæði	Yfirborðsvirkni
		Jarðhitageymir
Vistkerfi	Líf í vatni	Vistgerðir og/eða búsvæði
		Gróður og dýr
	Líf í sjó	Vistgerðir og/eða búsvæði
		Gróður og dýr
	Líf á landi	Vistgerðir og/eða búsvæði
	Gróður og dýr	
Heilsa og öryggi	Heilsa	Heilsufar íbúa
		Óþægindi
	Öryggi	Náttúruvá
		Samfélagsöryggi
Hagrænir og félagslegir þættir	Efnahagur og atvinnulíf	Staðbundið
		Þjóðhagsleg ¹
	Íbúapróun	Íbúafjöldi
		Íbúasamsetning
	Félagslegt umhverfi	Verslun og þjónusta
		Samfélagsþjónusta
		Útivist og tómstundir
		Samgöngur
	Byggð og efnisleg verðmæti	Íbúðarhúsnæði
		Atvinnuhúsnæði
Önnur efnislegt verðmæti		
Byggðamynstur		
Náttúru- og menningarminjar	Menningarminjar	Friðlýstar fornleifar
		Aðrar fornleifar
		Friðuð hús
		Hverfisvernd
		Önnur menningarverðmæti
		Náttúruminjar
	Náttúruminjar	Svæði á Náttúruverndaráætlun
		Sérstök vernd skv. 37. gr. laga um náttúruvernd
		Hverfisvernd
		Önnur svæði á
		Náttúruminjakrá
		Aðrar náttúruminjar
Landslag	Náttúrulegt landslag	
	Menningarlandslag	

Mynd 1 Umhverfisþættir (hringir í töflu vísa til dæma um viðmið fyrir viðkomandi umhverfisþætti).

¹ Flokkurinn þjóðhagsleg áhrif á ekki við í mati á umhverfisáhrifum framkvæmda.

DÆMI:

Land/sjávarbotn Jarðmyndanir

Lög um náttúruvernd nr. 44/1999

Eftirtalдар jarðmyndanir og vistkerfi njóta sérstakrar verndar og skal forðast röskun þeirra eins og kostur er:

- a. eldvörp, gervígígar og eldhraun (37. gr.)

Velferð til framtíðar, Sjálfbær þróun í íslensku samfélagi, stefnumörkun til 2020

- Forgangsmál er að vernda jarðmyndanir og kerfi sem eru sjaldgæf eða óvenjuleg á heimsmælikvarða, svo sem dyngjur, eldborgir, gígaraðir, móbergsmýndanir, lindasvæði og virkt jöklalandslag; svo og landslag og sérstæð fyrirbæri sem eru óvenjuleg í okkar heimshluta og einkennandi fyrir landið, t.d. hraun, móbergsfjöll, fossa og hverasvæði. (bls. 39)
- Forgangsmál í verndun jarðmyndana á næstu árum lúta að vernd valinna jarðhitasvæða, eldgíga og nútímahrauna, gervígíga og fundarstaða sjaldgæfra steina. (bls. 40)
- Æskilegt er að nám jarðefna fari eftir því sem hægt er fram á tiltölulega fáum afmörkuðum námasvæðum; fáar og stórar námur hafa minni neikvæð sjónræn áhrif í för með sér en margar litlar, auk þess sem minni hættu er á að sérstæð náttúru fyrirbæri verði fyrir skemmdum. (bls. 40)

Lög og önnur stefnuskjöl sem varða jarðmyndanir

- Lög um náttúruvernd nr. 44/1999, VI. kafli Nám jarðefna
- Náttúrminjaskrá
- Náttúruverndaráætlun

Heilsa og öryggi

Heilsa

Heilsufar íbúa

HÁVAÐI

Reglugerð um hávaða nr. 933/1999 m.s.br.

- Hávaði skal vera undir þeim viðmiðunarmörkum sem fram koma í viðauka við reglugerð nr. 933/1999. Ennfremur skal leitast við að uppfylla þau leiðbeiningarmörk sem þar koma fram (í sviga). Mörkin eru sýnd í töflunum hér að neðan.

Tafla 1 Viðmiðunargildi og leiðbeiningargildi fyrir hljóðstig.

Hljóðgjafar úti		Mesta hljóðstig utan við húsvegg á jarðhæð og utan við opnalegan glugga	Mælitími Inni
		Utan við opnanlegan glugga	
Bílaumferð:	Íbúðarhúsnæði, kennslu- og sjúkrastofur	L _{Aeq} 55 (45)	L _{Aeq} 30 klst 24
Atvinnustarfsemi – virka daga (07-18):	Blönduð byggð: verslun, þjónusta, smáíðnaður, íbúðarbyggð	L _r 55	
	Hrein íbúðarbyggð	L _r 50	
	Sumarhúsabyggð	L _r 40	
Atvinnustarfsemi – kvöld (18-23) og helgidaga:	Blönduð byggð: verslun, þjónusta, smáíðnaður, íbúðarbyggð	L _r 50	
	Hrein íbúðarbyggð	L _r 45	
	Sumarhúsabyggð	L _r 35	
Atvinnustarfsemi – nótt (23-07):	Blönduð byggð: verslun, þjónusta, smáíðnaður, íbúðarbyggð	L _r 40	
	Hrein íbúðarbyggð	L _r 40	
	Sumarhúsabyggð	L _r 35	

Tafla 2 Hljóðstig frá fyrirtækjum og annarri starfsemi.

		Virkir dagar (07-18)	Kvöld (18-23)	Nætur (23-07)
Iðnaðarsvæði	L _r	70	70	70

Tafla 3 Viðmiðunargildi og leiðbeiningargildi fyrir umferðarhávaða, jafngildishljóðstig í dB(A) fyrir sólarhring

		Grunntafla	Frávik	
		Nýskipulag	I	II
Innanhúss:	Íbúðarhúsnæði	30	40	30
	Kennslu- og sjúkrastofur	30	35	30
	Hávaðalítlir vinnustaðir	40	50	40
Utan við glugga:	Íbúðarhúsnæði	55 (45)	65	70/55
	Kennslu- og sjúkrastofur	55 (45)	60	70
Útisvæði:	Útivistarsvæði í þéttbýli	55 (45)		
	Sumarhúsabyggð	45 (40)		

Frávik I: Veruleg breyting á umferðaræð í byggð sem fyrir er.

Frávik II: Nýbyggingarsvæði í eldri byggð eða endurnýju byggðar sem fyrir er.

- Líta ber á 85 decibel (A) sem hámark leyfilegs viðvarandi hávaða, en þó ber að meta hvert tilvik í samræmi við 1. mgr. Reglug. 478/2003.
- Flugvelli má ekki staðsetja eða breyta þeim þannig, að heilsuspillandi hávaði hljótist af eða truflun á einkalífi manna, vinnufrið eða næturró. (gr. 9 nr. 933/1999 – 5. gr. 487/2003)
- Bannað er að byggja íbúðarhús í nágrenni flugvalla í aðflugsstefnu flugbrauta þar sem hætta er á slysum og að hávaði fari yfir leyfileg mörk. (gr. 9 nr. 933/1999 – 5. gr. 487/2003)